

Laura VIA VALLÈS

LA RECEPCIÓN TOMISTA DEL ANÁLISIS
ARISTOTÉLICO DE LA CREMATÍSTICA Y SU
APLICACIÓN EN LA MODERNA DOCTRINA SOCIAL DE
LA IGLESIA

Treball Fi de Carrera
dirigit per
Miguel Ángel BELMONTE

Universitat Abat Oliba CEU
FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS
Llicenciatura en Administració i Direcció d'Empreses

2008

En memòria de la tieta Angelina, al cel sia.

Resumen

El concepto de economía subyacente en el desarrollo de la generalidad de las transacciones mercantiles de nuestra era hartas ocasiones ha hecho caso omiso a sus orígenes aristotélicos, prescindiendo de unas raíces ordenadas al recto servicio de la vida buena del hombre. De ahí que la Doctrina Social de la Iglesia haya manifestado su preocupación acerca del desorden moral que rige la conducta de los individuos de la comunidad política en la adquisición y administración de los bienes materiales que Dios les confió, marcando a su vez una clara distinción entre las ciencias económicas modernas, que ignoran todo componente ético, y su acepción ontológica, en base a la cual la economía se halla estrechamente vinculada a la moralidad. Así, las enseñanzas del Magisterio de la Iglesia Católica llaman al sentido de “economía” arraigado en los vocablos *oikonomike* y *chrematistike* limitada –el arte adquisitivo necesario y natural- que Aristóteles abordó en la Antigüedad y que Santo Tomás de Aquino posteriormente recibió en la Edad Media valiéndose de ciertos matices; esto es, invocan aquel sustrato moral que el Filósofo y el Doctor Angélico compartieron desde su respectiva perspectiva pagana y católica: la dinámica de la economía contemporánea se aleja de la “administración doméstica” del Estagirita, deviniendo una realidad desnaturalizada ante su identificación con aquella vertiente de la crematística contranatural que ensalza las pasiones mundanas.

Sin perjuicio de las especificidades históricas que inevitablemente condicionaron el tratamiento de dicha cuestión a manos de los referidos autores, cabe subrayar que su contribución más significativa en este ámbito se refleja en la presentación de un arte crematístico económico, necesario y natural, en contraposición al antieconómico, que obviaba el fin último en tanto que se incurría en una alteración entre los medios puestos a disposición del cumplimiento de la vida buena y tal fin. El Aquinate retomó el planteamiento aristotélico haciendo especial hincapié en el papel del hombre en relación con Dios, mientras que la Doctrina Social de la Iglesia –empleando datos de razón y fe- lo introdujo en sus pautas orientadoras de la faceta económica de la vida social para, lejos de aportar un modelo desalentador del progreso humano, ordenar aquellos aspectos de la comunidad que, bajo los efectos de la economía moderna o la crematística innatural, dejan en un segundo plano el amor al Padre. Si bien es cierto que algunos de los pasajes aristotélicos y tomistas contienen una oposición expresa a determinados géneros adquisitivos por encuadrarse en la crematística innecesaria e innatural, el clímax de sus razonamientos no se centra tanto en analizar la coherencia de unas clasificaciones taxonómicas como respuesta a las particularidades del momento, sino en incidir en unos fundamentos cuya aplicación ha perdurado hasta nuestros días. En definitiva, la herencia de aquellos autores se expresa en las premisas morales de las que el Magisterio se ha servido para establecer

la “definición universal” de las bases económicas, a partir de las cuales desaparecería toda nota disonante entre la economía desvirtuada de la modernidad y su esencia asentada en la *oikonomike*.

Resum

*El concepte d'economia subjacent en el desenvolupament de la generalitat de les transaccions mercantils de la nostra era ha fet cas omís als seus orígens aristotèlics en un nombre de casos excessivament significatius, i ha prescindit d'unes arrels ordenades al servei recte de la vida bona de l'home. Per això, la Doctrina Social de l'Església ha manifestat la seva preocupació envers el desordre moral que regeix la conducta dels individus de la comunitat política quant a l'adquisició i administració dels béns materials que Déu els confià, i així mateix ha marcat una clara distinció entre les ciències econòmiques modernes, que ignoren tot component ètic, i la seva accepció ontològica, d'acord amb la qual l'economia es troba íntimament vinculada a la moralitat. Així, les ensenyances del Magisteri de l'Església Catòlica fan una crida al sentit d'“economia” derivat dels mots *oikonomike* i *chrematistike* limitada –l'art adquisitiu necessari i natural– que Aristòtil abordà en l'Antiguitat i que Sant Tomàs d'Aquino posteriorment rebé durant l'Edat Mitjana valent-se de diversos matisos; és a saber, invoquen el substrat moral que el Filòsof i el Doctor Angèlic compartiren des de la respectiva perspectiva pagana i catòlica: la dinàmica de l'economia contemporània s'allunya de l'“administració domèstica” de l'Estagirita per esdevenir una realitat desnaturalitzada, atesa la seva identificació amb aquella vessant de la crematística contranatural que exalça les passions mundanes.*

Sens perjudici de les especificitats històriques que inevitablement condicionaren el tractament de la dita qüestió a mans dels al·ludits autors, cal subratllar que la contribució més rellevant en aquest àmbit es veu reflectida en la presentació d'un art crematístic econòmic, necessari i natural, en contraposició a l'antieconòmic, que obviava el fi últim de la comunitat en tant que s'incorria en una alteració entre els mitjans posats a disposició de l'acompliment de la vida bona i tal finalitat. L'Aquinate reprengué el plantejament aristotèlic fent especial insistència en el paper de l'home amb relació a Déu, mentre que la Doctrina Social de l'Església –emprant dades de raó i fe– l'introduí en les seves pautes orientadores de la faceta econòmica de la vida social per, lluny d'aportar un model descoratjador del progrés humà, ordenar aquells aspectes de la comunitat que, sota els efectes de l'economia moderna o la crematística innatural, deixen en un segon pla l'amor al Pare. Si bé és ben cert que alguns dels passatges aristotèlics i tomistes contenen una oposició expressa a determinats gèneres adquisitius pel fet d'enquadrar-se en la crematística

innecessària i innatural, el clímax dels seus raonaments no se centra tant en l'anàlisi de la coherència d'unes classificacions taxonòmiques com a resposta de les particularitats del moment, sinó en uns principis l'aplicació dels quals ha perdurat fins als nostres dies. En definitiva, l'herència d'aquells autors s'expressa en les premisses morals de les quals el Magisteri s'ha servit per establir la "definició universal" de les bases econòmiques, d'on se segueix la desaparició de tota nota dissonant entre l'economia desvirtuada de la modernitat i la seva essència assentada en l'oikonomike.

Abstract

The concept of economy underlying the development of commercial transactions in our era has ignored, in many occasions, its Aristotelian origins disregarding orderly ways at the service of the good life of mankind. From that, it follows that the Social Doctrine of the Church has expressed concerns in relation to the moral disorder that rules the conduct of individuals within the political community in acquiring and administering the material goods that God entrusted to them. It also indicates a clear distinction between modern economic science which ignore any ethical component and its ontological meaning where is tightly linked to morality. In this way, the teachings of the Catholic Magistry say that the sense of 'economy' firmly rooted in the words oikonomike and chrematistike is limited. The necessary and natural acquisitive art that Aristotle tackled in Antiquity and Saint Thomas Aquinas received later in the Middle Ages. That is to say, they invoked the moral substratum that the Philosopher and the Angelical Doctor shared from their pagan and catholic perspective respectively: the dynamics of contemporary economy move away from 'home administration' of Aristotle, becoming a denaturalized reality identifying itself with that viewpoint of unnatural chrematistics that exalts passions.

Regardless of the historic circumstances that inevitably determined the authors' approach, their most meaningful contribution is reflected in the economical chrematistic art, necessary and natural, in contrast to the uneconomical one in which the final purpose of the community is removed while altering the means given to comply with the good life and such purpose. Aquinas took up again the Aristotelian approach stressing the role of man in relation to God. The Social Doctrine of the Church, using reason and faith, introduced it in its economical guidelines within social life in order to arrange those aspects of the community that under the effects of modern economy or unnatural chrematistics leave the love for the Father in second place. It is true that some of the Aristotelian and Thomist passages contain an expressed opposition to certain acquisitive types for fitting in the unnecessary and unnatural chrematistics. The most relevant point, it is not so much about

analysing the coherence of some taxonomical classification as a response to a particular moment in time but to impinge on the basis that has lasted until today. Definitively, the inheritance of these authors is expressed within the moral premises which the Catholic Magistery has used to establish the 'universal definition' of the economical basis. From this basis any disagreement between the impaired modern economy and its essence established in the oikonomike will disappear.

Palabras claves / Keywords

Aristóteles – Santo Tomás de Aquino – crematística – economía – naturaleza – límites – fines – medios – Doctrina Social de la Iglesia

Aristotle – Saint Thomas Aquinas – chrematistics – economics – nature – limits – ends – means – Social Doctrine of the Church

Sumario

Planteamiento.....	1
Capítulo I. Aristóteles: el arte adquisitivo desde la perspectiva pagana.....	3
1. El punto de partida: análisis de los capítulos octavo a undécimo del Libro I de la <i>Política</i>	3
2. La <i>oikonomia</i> como una ciencia de fines.....	17
2.1 La <i>oikonomia</i> como administración del <i>oikos</i>	19
2.2 La <i>oikonomia</i> como administración de la <i>polis</i>	23
3. La adquisición limitada de los medios.....	27
Capítulo II. El arte adquisitivo desde la perspectiva católica: Santo Tomás de Aquino y la Doctrina Social de la Iglesia.....	39
1. La recepción tomista de la <i>chrematistike</i>	39
1.1 La administración económica como una ciencia práctica.....	41
1.2 La <i>pecuniativa</i> en el <i>corpus</i> tomista.....	48
2. La crematística en el Magisterio de la Iglesia Católica.....	61
Conclusión.....	79
Bibliografía.....	83